

Historia i społeczeństwo

Zofia BENTKOWSKA-SZTONYK

Edyta WACH

**Program
nauczania
historii
i społeczeństwa**

w klasach IV–VI
szkoły podstawowej

**Przygoda
z czasem**

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne Wiking Sp.j.

Projekt okładki i opracowanie graficzne: Andrzej Bogusz

Skład: Andrzej Bogusz, Katarzyna Poprawska-Borowiec

Korekta: Anita Mielczarek

ISBN 978-83-88323-49-2

Wrocław 2012

Wydanie pierwsze

Korespondencję i zamówienia prosimy kierować pod adresem:

Wydawnictwa Edukacyjne WIKING

54-618 Wrocław, ul. Słonimska 23

tel./fax: 71 374 20 64, 71 351 60 33

infolinia: 801 358 008

Kontakt za pomocą mediów elektronicznych:

e-mail: wydawnictwa@wiking.com.pl

strona internetowa: www.wiking.com.pl

Program jest napisany w oparciu o podstawę programową określoną w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół oraz uwzględnia wymogi określone w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania oraz dopuszczenia do użytku szkolnego podręczników.

Spis treści

I. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU „PRZYGODA Z CZASEM”	4
II. CELE OGÓLNE	6
III. CELE SZCZEGÓŁOWE W POSZCZEGÓLNYCH KLASACH	7
■ Klasa IV	7
■ Klasa V	8
■ Klasa VI	9
IV. TREŚCI NAUCZANIA I ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA	11
■ Klasa IV	11
■ Klasa V	15
■ Klasa VI	20
V. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW	25
VI. OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW	27

I. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU „PRZYGODA Z CZASEM”

Program „Przygoda z czasem” przeznaczony jest do nauczania przedmiotu historia i społeczeństwo w szkole podstawowej, gdzie zaplanowano na realizację materiału 4 godziny w trzyletnim cyklu nauki. Program zakłada nauczanie propedeutyczne – zaznajomienie z podstawowymi wydarzeniami historycznymi, pojęciami historycznymi, kategoriami społecznymi oraz chronologią.

Głównym celem programu jest umożliwienie uczniom zdobycia umiejętności oraz elementarnej wiedzy o otaczającym świecie w aspekcie historycznym i społecznym, rozbudzenie zainteresowania przeszłością oraz przygotowanie do regularnego kursu historii w gimnazjum. Program integruje wiadomości z różnych dziedzin wiedzy, takich jak: historia, geografia, literatura, sztuka, psychologia, kultura i nauka. W programie – zgodnie z założeniami podstawy programowej – dominują treści historyczne, przy zachowaniu jednak właściwych proporcji pomiędzy zagadnieniami z obu przedmiotów. Program zakłada kształcenie chronologii historycznej – w tym posługiwanie się pojęciem czasu, obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi, kształcenie analizy i interpretacji historycznej – umiejętności opowiadania o postaciach i wydarzeniach historycznych. Program jest pomyślany tak, by uczniowie mogli aktywnie uczestniczyć w zajęciach, dlatego uczeń powinien być postawiony w wielu sytuacjach problemowych, które pomogą mu wyrobić nawyk współpracy z innymi, zainteresować się omawianą problematyką.

Program zakłada ukazywanie uczniom związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy teraźniejszością a przeszłością, dzięki czemu uczniowie mogą umieścić wiedzę historyczną w kontekście współczesnym. W podręcznikach serii „Przygoda z czasem”, powstających w oparciu o program, zaplanowano odwołania przez wprowadzenie wydzielonej części tekstu zatytułowanego „Tak było dawniej”/„Tak jest dziś”. W tematach historycznych fragment ten służy do pokazania omawianego zagadnienia współcześnie. W tematach współczesnych fragment ten ukazuje dane zagadnienie w aspekcie historycznym. W ten sposób uczeń może łatwiej stawiać pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych.

Zgodnie z podstawą w przedstawionych zagadnieniach dominuje historia ojczyzna. Proponowane zagadnienia obejmują rozległy zakres czasowy – od założenia państwa polskiego do czasów współczesnych. Wydarzenia z historii Polski zostały wzbogacone o treści z dorobku kultury greckiej, rzymskiej i judeochrześcijańskiej. Materiał nauczania został podzielony na klasy w taki sposób, by dostosować treści nauczania do rozwoju emocjonalnego i intelektualnego uczniów szkoły podstawowej oraz do siatki godzin.

W klasie IV uczeń odkrywa najpierw to, co jemu najbliższe i z czym najczęściej się spotyka – rodzinę, dom, szkołę, rówieśników, miejsce zamieszkania, najbliższą okolicę, a następnie poznaje podstawowe informacje na temat państwa – symbole, święta narodowe, sąsiadów Polski, mniejszości narodowe itd. Poznaje najdawniejsze osiągnięcia człowieka, także starożytnych Greków i Rzymian.

W klasie V uczeń otrzymuje chronologiczny wykład dotyczący dziejów państwa polskiego oraz ważnych wydarzeń europejskich, takich jak m.in. wielkie odkrycia geograficzne.

W klasie VI zawarto zagadnienia dotyczące Polski w XX i XXI wieku – zarówno jej historii, jak i czasów współczesnych. Uczeń poznaje, jak funkcjonuje państwo, jakie są kompetencje poszczególnych władz. Odkrywa, co to znaczy być obywatelem, jakie są prawa i obowiązki obywatelskie. Jednocześnie uczeń zostaje zapoznany z różnymi aspektami problematyki europejskiej, poznaje tradycje zjednoczeniowe w Europie, instytucje i symbole Unii Europejskiej oraz problemy lokalne i globalne.

Program zakłada, że uczeń będzie korzystał z różnorodnych źródeł informacji – tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji – z których nauczy się wydobywać niezbędne wiadomości do rozwiązania postawionych przed nim zadań.

II. CELE OGÓLNE

- ukazanie atrakcyjności przedmiotu;
- rozbudzenie w uczniach zainteresowania przeszłością;
- odkrywanie przez uczniów bogactwa oraz złożoności otaczającego świata;
- umożliwienie uczniom zdobycia umiejętności oraz elementarnej wiedzy o otaczającym świecie w aspekcie historycznym i społecznym;
- kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji;
- kształcenie umiejętności integrowania wiadomości z różnych dziedzin wiedzy, takich jak: historia, geografia, literatura, sztuka, psychologia;
- kształcenie chronologii historycznej – w tym posługiwanie się pojęciem czasu, obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi;
- przygotowanie do właściwego odbioru i wykorzystania mediów;
- kształcenie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym – umiejętności opowiadania o postaciach i wydarzeniach historycznych;
- kształcenie umiejętności pozyskiwania, selekcjonowania i porządkowania informacji z różnych źródeł;
- kształcenie umiejętności poszukiwania przyczyn i skutków wydarzeń;
- kształcenie umiejętności poszukiwania rozwiązań w sytuacjach problemowych;
- przygotowanie ucznia do współpracy z innymi: planowania działań, podziału obowiązków i wywiązywania się z powierzonych zadań;
- przygotowanie ucznia do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

III. CELE SZCZEGÓŁOWE W POSZCZEGÓLNYCH KLASACH

Cele szczegółowe w klasie IV

Uczeń powinien:

- wyjaśniać różnicę pomiędzy pojęciem „historia” rozumianym jako przeszłość a historią rozumianą jako opis dziejów;
- umieć opisywać, na czym polega praca historyka;
- znać podział źródeł historycznych i umieć podać przykłady różnych rodzajów źródeł;
- rozumieć konieczność ochrony zabytków;
- umieć wyjaśnić, na czym polega odmienność i неповtarzalność każdego człowieka;
- znać hierarchię potrzeb człowieka i podawać ich przykłady;
- znać znaczenie rodziny;
- umieć omawiać role poszczególnych członków rodziny oraz ich prawa i obowiązki;
- doceniać znaczenie kultywowania tradycji rodzinnych;
- rozumieć znaczenie edukacji;
- umieć opisywać społeczność szkolną;
- znać prawa i obowiązki ucznia;
- opisywać działalność samorządu uczniowskiego;
- umieć wyjaśnić znaczenie pracy w życiu człowieka;
- umieć wyjaśnić, na czym polega społeczny podział pracy;
- znać pojęcie grupy społecznej i umieć podać przykłady różnych grup społecznych;
- umieć podać przykłady konfliktów międzyludzkich i sposoby ich rozwiązywania;
- znać pojęcia „ojczyzna” i „mała ojczyzna”;
- umieć opowiedzieć o swojej „małej ojczyźnie”, o tradycjach i kulturze w regionie;

- umieć wyszukiwać i gromadzić informacje o przeszłości swojej „małej ojczyzny”;
- wskazywać na planie miejscowości i najważniejsze obiekty;
- znać daty świąt narodowych i umieć wyjaśniać ich znaczenie;
- umieć wskazać na mapie główne regiony Polski i je opisać;
- znać najważniejsze mniejszości narodowe i etniczne w Polsce;
- umieć opisać na przykładach tradycje i kulturę wybranej mniejszości narodowej;
- wiedzieć, co to jest Polonia i wskazywać na mapie największe skupiska Polaków poza granicami Polski;
- wiedzieć, na czym polegała rewolucja neolityczna;
- wyjaśniać znaczenie ognia, koła i pisma dla rozwoju ludzkości;
- znać pojęcie „starożytność” i umieć wymienić najważniejsze cywilizacje starożytne;
- wyjaśniać znaczenie osiągnięć starożytnych Greków i Rzymian dla rozwoju cywilizacji europejskiej;
- umieć opisać życie w Atenach za czasów Peryklesa;
- znać starożytne pochodzenie demokracji i republiki;
- umieć opowiadać o początkach chrześcijaństwa.

Cele szczegółowe w klasie V

Uczeń powinien:

- znać najważniejsze wydarzenia z czasów panowania dynastii Piastów;
- wskazywać na mapie państwo Mieszka I, Kazimierza Wielkiego oraz główne grody;
- opowiadać legendy o początkach państwa polskiego;
- umiejscawiać w czasie panowanie pierwszych Piastów;
- opisywać życie średniowiecznych stanów;

- znać okoliczności odkrycia Nowego Świata;
- wyjaśniać znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika;
- charakteryzować panowanie dynastii Jagiellonów;
- opisywać życie na dworze Jagiellonów w czasach panowania Zygmuntów;
- charakteryzować życie polskiego szlachcica;
- opisywać sposób wyboru króla po zakończeniu rządów dynastii Jagiellonów;
- opisywać relacje Rzeczypospolitej z sąsiadami w XVII wieku;
- charakteryzować sytuację Rzeczypospolitej w XVIII wieku;
- opisywać metody walki o niepodległość oraz zachowanie tożsamości narodowej;
- charakteryzować życie Polaków na emigracji;
- opisywać rozwój uprzemysłowienia w XIX wieku oraz jego następstwa;
- używać pojęć poznanych w trakcie nauki.

Cele szczegółowe w klasie VI

Uczeń powinien:

- umieć wyjaśniać, odwołując się do przykładów, pojęcia: „postępowanie sprawiedliwe”, „uprzejmość”, „tolerancja”;
- poznać sposoby powoływania władz lokalnych i zakres ich kompetencji;
- umieć wyjaśniać, na czym polega demokratyczny charakter państwa polskiego, używając pojęć: „konstytucja”, „wolność słowa”, „wolne media”;
- poznać organy władzy w państwie polskim i omawiać ich miejsce w państwie, kompetencje i zadania;
- poznać podstawowe prawa i obowiązki obywateli Rzeczypospolitej;
- poznać najważniejsze prawa dziecka i elementarne sposoby dociekania tych praw;
- wykazywać zainteresowanie najistotniejszymi problemami współczesnej Polski, szukając informacji w różnych źródłach;

- poznać i stosować pojęcia „Unia Europejska”, „europejska solidarność”, „stosunki międzynarodowe”;
- wiedzieć, na czym polega uczestnictwo Polski we wspólnocie europejskiej;
- poznać symbole Unii Europejskiej;
- umieć wyjaśnić zjawisko „zmniejszania świata”;
- zrozumieć wpływ techniki na środowisko i życie człowieka;
- umieć opowiadać o wadach i zaletach technologii informatycznej;
- poznać problem nędzy na świecie i umieć opowiadać o sposobach pomocy podejmowanej przez państwa i organizacje pozarządowe;
- umieć wyjaśniać na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie;
- umieć wskazać na mapie: granice II Rzeczypospolitej, państwa, które zaatakowały Polskę w 1939 r., granice PRL-u, aktualne granice państwa polskiego;
- umieć wymienić sąsiadów Polski w XX i XXI wieku;
- poznać okoliczności odzyskania niepodległości przez Polskę;
- poznać cechy charakterystyczne systemów totalitarnych: stalinizmu i hitleryzmu;
- umieć opowiadać o życiu ludności polskiej pod okupacją niemiecką i sowiecką oraz o formach oporu wobec okupantów;
- umieć opowiadać o losach Żydów podczas II wojny światowej;
- umieć opisywać wydarzenia związane z powstaniem warszawskim;
- omawiać najważniejsze aspekty życia politycznego, gospodarczego i życia codziennego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
- poznać okoliczności powstania NSZZ „Solidarność”;
- umieć opowiadać o walce opozycji z władzą komunistyczną;
- umieć opisywać przemiany w Polsce w różnych dziedzinach życia po 1989 r.

IV. TREŚCI NAUCZANIA I ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA

Rozkład zagadnień i przypisanych im treści z podziałem na klasy i rozdziały.

KLASA IV

Rozdział	Zagadnienia	Treści
Poznajemy przeszłość	Co to jest historia i społeczeństwo?	Historia – nauka o przeszłości. Praca historyka. Nauki pomocnicze historii. Przedmiot historia i społeczeństwo.
	Szukanie śladów przeszłości	Źródła historyczne. Podział źródeł historycznych i ich przykłady. Praca archeologów.
	Muzea i zabytki	Muzea jako instytucje gromadzące zbiory. Przykłady różnych muzeów i ich zbiorów. Zabytki. Przykłady zabytków z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego.
	Czas w historii	Chronologia. Data. Pierwsze zegary. Kalendarz. Pojęcie wieku. Oś chronologiczna. Epoki historyczne.
Rodzina i ja	Poznać siebie	Odmienność i неповtarzalność każdego człowieka. Człowiek i jego dokonania. Potrzeby człowieka – podział i przykłady.
	Rodzina	Małżeństwo. Rodzina. Dziadkowie. Prawa i obowiązki w rodzinie.
	Rodzinne tradycje	Tradycja. Pamiętki rodzinne. Zwyczaje pielęgnowane w Polsce: Boże Narodzenie, Wielkanoc, Wszystkich Świętych. Tradycje przedchrześcijańskie.
	Dawna rodzina	Życie w dawnych czasach. Podział ról w rodzinie. Więzy rodzinne. Plemiona polskie. Polskie dynastie panujące.
Szkoła	W szkole	Dlaczego chodzisz do szkoły? System szkolnictwa w Polsce. Dlaczego warto się uczyć?
	Rządzić się w szkole	Samorząd uczniowski. Wybory do samorządu. Przykłady działalności samorządu klasowego i szkolnego.
	Każdy pracuje	Wartość i znaczenie pracy. Odpowiedzialność w pracy. Szacunek do pracy. Wynagrodzenie za pracę. Podział pracy.
	Czas wolny	Wartość odpoczynku. Czas wolny. Formy spędzania wolnego czasu.

Rozdział	Zagadnienia	Treści
	Koledzy i przyjaciele	Grupa społeczna. Koleżeństwo. Przyjaźń. Cechy przyjaźni. Znaczenie zaufania, poświęcenia i szczerości. Konflikty i sposoby ich rozwiązywania.
Mała i duża ojczyzna	Polska nasza Ojczyzna	Rzeczpospolita Polska. Naród. Symbole narodowe i ich znaczenie.
	Stolice Polski	Stolica i jej rola w państwie. Gniezno, Kraków, Warszawa.
	Kto mieszka w Polsce?	Pojęcie narodu. Mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce. Polacy poza granicami kraju – Polonia.
	Święta narodowe	Święta narodowe i ich znaczenie. Święto Konstytucji 3 maja, Święto Odzyskania Niepodległości, Święto Wojska Polskiego.
	Patriotyzm – miłość do Ojczyzny	Pojęcie patriotyzmu. Bohaterowie narodowi. Przykłady bohaterskich postaw. Patriotyzm w życiu codziennym.
	Rzeczpospolita Polska i jej sąsiedzi	Położenie geograficzne Polski. Sąsiedzi Polski. Hymn, godło, flaga, zabytki, elementy z historii danego kraju.
	Mała Ojczyzna	Pojęcie „mała ojczyzna”. Regiony Polski. Kalisz, Poznań, Gdańsk, Wrocław. Historia rodzinnej miejscowości.
Najdawniejsze osiągnięcia człowieka	Ogień	Pierwsi ludzie. Koczownictwo. Życie bez ognia. Ujarzmienie ognia. Znaczenie ognia w życiu człowieka.
	Koło – epokowy wynalazek	Wynalezienie koła. Znaczenie koła dla rozwoju cywilizacji. Koło jezdne. Zastosowanie koła w technice.
	Pismo	Wynalezienie pisma. Alfabet. Znaczenie wynalezienia pisma. Piśmiennictwo w Polsce. Biblioteki.
Starożytność	Pierwsze cywilizacje	Pojęcie „cywilizacja”. Cywilizacje starożytnego Wschodu – Sumerowie, Babilończycy, Egipcjanie, Fenicjanie, Izraelici. Cywilizacje Greków i Rzymian.
	Starożytny Egipt	Egipt – państwo nad Nilem. Faraon władcą Egiptu. Wierzenia Egipcjan. Osiągnięcia starożytnych Egipcjan.

Rozdział	Zagadnienia	Treści
	Starożytna Grecja	Położenie geograficzne. Zajęcia ludności. Demokracja w Atenach. Wojny Greków z Persami.
	Osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Greków	Wierzenia Greków. Igrzyska olimpijskie. „Złoty wiek” Aten. Teatr, architektura, rzeźba. Filozofia.
	Starożytny Rzym	Początki miasta. Sposoby rządzenia w Rzymie – monarchia, republika, cesarstwo. Działalność Juliusza Cezara. Upadek cesarstwa rzymskiego.
	Osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	Rozrywki Rzymian – igrzyska rzymskie, termy. Architektura – akwedukty, łuki tryumfalne, drogi. Literatura. Prawo rzymskie.
	Narodziny chrześcijaństwa	Wierzenia Rzymian. Palestyna pod panowaniem Rzymu. Jezus z Nazaretu i jego nauka. Prześladowania pierwszych chrześcijan. Chrześcijaństwo religią panującą.

Osiągnięcia ucznia po klasie IV

Uczeń:

- wskazuje różnice znaczenia pojęć: historia jako opis dziejów i historia jako dzieje, przeszłość;
- wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
- podaje przykłady źródeł historycznych;
- wskazuje przykłady źródeł pisanych i materialnych;
- wyjaśnia, w jaki sposób ochrania się zabytki i dlaczego należy je chronić;
- umiejscawia daty wydarzeń na osi chronologicznej;
- określa wiek wydarzeń;
- wymienia prawa i obowiązki ucznia;
- wymienia prawa i obowiązki członków rodziny;
- omawia rolę rodziny w życiu każdego człowieka;
- wymienia rodzaje potrzeb człowieka;
- podaje przykłady potrzeb człowieka;

- odpowiada na pytanie „kim jestem?”, wie, co odróżnia go od innych;
- wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka;
- wymienia powody, dla których człowiek pracuje;
- wyjaśnia, na czym polega społeczny podział pracy;
- podaje przykłady grup społecznych;
- wymienia symbole narodowe, wyjaśnia ich znaczenie dla pamięci narodowej;
- zna polskie święta narodowe, opisuje sposoby ich obchodzenia oraz wyjaśnia ich znaczenie dla pamięci narodowej;
- wymienia największe mniejszości narodowe i etniczne występujące w Polsce;
- opisuje na przykładach kulturę i tradycję wybranych mniejszości;
- wyjaśnia znaczenie wynalezienia pisma dla dziejów ludzkości;
- opowiada o życiu w starożytnych Atenach;
- wskazuje na mapie najważniejsze *polis* greckie;
- wymienia najważniejszych greckich bogów;
- opowiada legendę o założeniu Rzymu;
- wskazuje na mapie Rzym i Kartaginę;
- opisuje osiągnięcia techniczne Rzymian oraz ich następstwa;
- charakteryzuje osiągnięcia Rzymian w dziedzinie prawodawstwa;
- wymienia najważniejszych bogów rzymskich;
- opisuje postać i działalność Jezusa z Nazaretu;
- opisuje rozwój chrześcijaństwa od nauk Jezusa z Nazaretu do uznania chrześcijaństwa za religię państwową;
- zna i posługuje się pojęciami: „historia”, „historyk”, „społeczeństwo”, „terytorium”, „zbiorowość”, „źródło historyczne”, „chronologia”, „era”, „wiek”, „tyśiąclecie”, „samorząd uczniowski”, „kampania wyborcza”, „grupa społeczna”, „narod”, „mniejszość narodowa”, „mniejszość etniczna”, „teatr”, „filozofia”, „bogowie olimpijscy”, „mit”, „olimpiada”, „prawo rzymskie”, „drogi”, „wodociągi”, „politeizm”.

KLASA V

Rozdział	Zagadnienia	Treści
Polska średniowieczna	Średniowiecze	Pojęcie średniowiecza. Powszechność kultury średniowiecza. Ideały średniowiecza. Styl romański i gotycki.
	Legends o powstaniu państwa polskiego	Pojęcie „legenda”. Cechy charakterystyczne legendy. Legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie.
	Narodziny Polski	Plemiona polskie. Państwo Polan. Chrzest Polski i jego następstwa. Dynastia Piastów.
	W średniowiecznym zakonie	Rola Kościoła. Średniowieczny klasztor. Życie mnichów. Św. Franciszek z Asyżu.
	Pierwszy król Polski	Bolesław Chrobry. Zjazd w Gnieźnie. Działalność św. Wojciecha i Ottona III. Koronacja Bolesława Chrobrego.
	W średniowiecznym zamku	Droga do stanu rycerskiego. Kodeks rycerski. Średniowieczny zamek i jego mieszkańcy. Kultura rycerska.
	Rozbicie dzielnicowe	Bolesław Krzywousty i jego testament. Początek rozbicia dzielnicowego. Próby zjednoczenia państwa – Władysław Łokietek.
	W średniowiecznym mieście	Zakładanie miast. Budowle miejskie i ich rola. Mieszczanie i ich zajęcia. Samorząd miejski.
	W średniowiecznej wsi	Położenie wsi. Chłopi i ich obowiązki. Ława wiejska. Nazwy wsi.
	Kazimierz Wielki – gospodarz i dyplomata	Panowanie Kazimierza Wielkiego. Rozwój gospodarczy kraju. Powstanie Akademii Krakowskiej. Rozbudowa systemu obronnego. Uczta u Wierzyńka.
Początki dynastii Jagiellonów	Polska i Litwa w XIV w. Unia w Krewie. Wielka wojna z Krzyżakami. Bitwa pod Grunwaldem i jej skutki. Rola Jadwigi i Jagiełły dla rozwoju kultury polskiej.	
Czas wielkich odkryć	Odkrycia geograficzne	Wiedza Europejczyków o innych kontynentach. Kultury prekolumbijskie. Przyczyny odkryć. Wielcy odkrywcy – Krzysztof Kolumb, Vasco da Gama, Ferdynand Magellan.

Rozdział	Zagadnienia	Treści
	Skutki wielkich odkryć	Skutki odkryć dla Europy i Ameryki. Rola Hiszpanii i Portugalii.
	Leonardo i jego czasy	Włochy na przełomie XIV i XV w. Powrót do antyku. Odrodzenie i humanizm. Wielcy humaniści.
	Odkrycie Mikołaja Kopernika	Pojęcie „uczony”. Odkrycie Mikołaja Kopernika. Powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”.
	Wynalezienie druku	Pierwsze książki. Kopiści. Wynalazek Jana Gutenberga i jego skutki.
Polska nowożytna	Na dworze ostatnich Jagiellonów – „złoty wiek”	Panowanie Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta. Odrodzenie w Polsce. Wawel – ośrodek kultury. Twórcy renesansu w Polsce.
	Rzeczpospolita szlachecka	Pojęcie „szlachta”. Zróżnicowanie szlachty i jej uprawnienia. Obowiązki szlachcica wobec państwa. Powstanie sejmku.
	Gospodarka „złotego wieku”	Powstanie folwarku. Obciążenia chłopskie. Spław wiślany. Rola Gdańska.
	Rzeczpospolita Obojga Narodów	Przyczyny unii lubelskiej. Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
	Wolne elekcje	Pojęcie „wolna elekcja”. Przebieg wyboru króla. Pierwsi władcy elekcyjni: Henryk Walezy, Stefan Batory.
	Wojny Rzeczypospolitej w XVII w.	Wazowie na tronie polskim. Wojny ze Szwecją – „potop szwedzki”, obrona Częstochowy. Rola Stefana Czarnieckiego. Wojny z Turcją – wyprawa Jana III Sobieskiego na Wiedeń. Wojny z Rosją – „dymitriada”.
	Czasy stanisławowskie	Lata kryzysu. Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego. I rozbiór Polski. Próby reform. Komisja Edukacji Narodowej. Sejm Czteroletni i Konstytucja 3 maja.
	Powstanie Kościuszkowskie i upadek Rzeczypospolitej	Przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego. Przysięga Kościuszki. Rola kosynierów – Racławice. Upadek powstania. III rozbiór Polski. Przyczyny upadku państwa polskiego – wewnętrzne i zewnętrzne.

Rozdział	Zagadnienia	Treści
Wiek XIX. Polacy w walce o wolność	Powstania narodowe	Przyczyny wybuchu powstań listopadowego i styczniowego. Cele powstańców. Przywódcy powstań. Przyczyny niepowodzeń.
	Na emigracji	Przyczyny emigracji Polaków – polityczne i zarobkowe. Państwa, do których wyjeżdżali Polacy. Kultura polska na emigracji – działalność Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej.
	W obronie polskości	Sytuacja w zaborze rosyjskim w II połowie XIX w. Germanizacja. Obrona przed germanizacją – strajk dzieci we Wrześni. Rola J. Matejki, S. Moniuszki, H. Sienkiewicza, S. Wyspiańskiego dla rozwoju kultury polskiej.
	Wiek pary i elektryczności	Produkcja rzemieślnicza. Rewolucja przemysłowa. Powstanie fabryk. Wynalazki techniczne.
	W XIX-wiecznym mieście	Urbanizacja miast. Powstanie metropolii. Sytuacja robotników. Praca w fabrykach. Rozwój przemysłu na ziemiach polskich. Postęp a środowisko.

Osiągnięcia ucznia po klasie V

Uczeń:

- zna legendy o Piaście i Popielu; Lechu, Czechu i Rusie;
- odróżnia legendę od mitu, podaje cechy charakterystyczne legendy;
- wskazuje na mapie Gniezno, Kraków oraz państwo Mieszka I i Kazimierza Wielkiego;
- przyporządkowuje postaci Mieszka I, św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego, Ottona III, Kazimierza Wielkiego do wydarzeń;
- zaznacza wydarzenia z czasów piastowskich na osi chronologicznej;
- opisuje klasztor średniowieczny oraz życie zakonników;
- charakteryzuje postać św. Franciszka z Asyżu;
- opisuje średniowieczny zamek i jego funkcje;
- charakteryzuje życie mieszkańców średniowiecznego zamku;
- wymienia i opisuje cechy rycerza jako ideału średniowiecza;

- porównuje życie w średniowiecznym klasztorze i zamku;
- zaznacza epokę średniowiecza na osi chronologicznej;
- opisuje wyprawę Krzysztofa Kolumba oraz jej skutki;
- zaznacza na osi chronologicznej datę wyprawy Krzysztofa Kolumba;
- wskazuje na mapie trasę wyprawy Krzysztofa Kolumba oraz odkryte terytorium;
- wymienia następstwa odkryć dla Europy i Ameryki;
- opisuje życie Mikołaja Kopernika;
- wyjaśnia znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika;
- umiejscawia w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika;
- wyjaśnia znaczenie powiedzenia „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”;
- wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskich z XIV i XVI wieku;
- wymienia przyczyny i następstwa bitwy pod Grunwaldem;
- wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie oraz Rzeczpospolitą Obojga Narodów;
- charakteryzuje postaci Jagiełły, Jadwigi, Zygmunta Starego, królowej Bony, Zygmunta Augusta oraz wymienia ich zasługi dla kultury polskiej;
- umiejscawia w czasie wydarzenia: unia w Krewie, bitwa pod Grunwaldem, unia lubelska, panowanie Jagiełły i Jadwigi, panowanie Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta, ustala następstwo wydarzeń;
- opisuje obowiązki szlachcica wobec państwa;
- opisuje działalność gospodarczą szlachty;
- wyjaśnia znaczenie Wisły jako drogi rzecznej;
- wyjaśnia przyczyny wprowadzenia wolnej elekcji oraz opisuje sposób wyboru władcy;
- opisuje przebieg „potopu szwedzkiego” oraz wyprawę wiedeńską;
- umiejscawia w czasie „potop szwedzki”, odsiecz wiedeńską, panowanie Jana III Sobieskiego;
- wyjaśnia rolę Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego podczas wojen z sąsiadami w XVII wieku;

- opisuje przejawy kryzysu państwa polskiego w XVIII wieku;
- zna główne postanowienia Konstytucji 3 maja;
- opisuje rolę Tadeusza Kościuszki podczas powstania w 1794 roku;
- omawia okoliczności upadku państwa polskiego w XVIII wieku;
- podaje datę Konstytucji 3 maja, powstania kościuszkowskiego i III rozbioru Polski, ustala następstwo wydarzeń i zaznacza na osi;
- wyjaśnia cele walki powstańczej;
- umiejscawia powstanie listopadowe i styczniowe w czasie, ustala następstwo wydarzeń;
- opisuje represje wobec Polaków po upadku powstań;
- wyjaśnia wpływ na rozwój kultury polskiej Jana Matejki, Stanisława Moniuszki, Henryka Sienkiewicza, Stanisława Wyspiańskiego;
- omawia na przykładach walkę w czasach zaborów o zachowanie języka polskiego w szkolnictwie;
- wymienia i wskazuje na mapie państwa, które przyjęły emigrantów z ziem polskich;
- rozróżnia emigrację zarobkową od politycznej;
- wyjaśnia wpływ na rozwój kultury polskiej Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej;
- opisuje zmiany w produkcji w XIX wieku;
- porównuje metody pracy w warsztacie rzemieślniczym i w fabryce;
- charakteryzuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce;
- wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione regiony i miasta na ziemiach polskich;
- zna i posługuje się poznanymi pojęciami: „legenda”, „plemię”, „gród”, „drużyna”, „książę”, „zakon”, „reguła”, „ubóstwo”, „kupiec”, „rzemieślnik”, „cech”, „burmistrz”, „samorząd miejski”, „rynek”, „mury miejskie”, „karawela”, „Nowy Świat”, „Indianie”, „broń palna”, „uczony”, „astronom”, „odkrycie naukowe”, „dwór”, „paź”, „komnata”, „arras”, „sejm”, „sejmik”, „pospolite ruszenie”, „folwark”, „pańszczyzna”, „kmieć”, „spichlerz”, „sław wiślany”, „elekcja”, „pole elekcyjne”, „koronacja”, „oblężenie”, „odsiecz”, „sułtan”, „husaria”, „naczelnik powstania”, „przysięga Kościuszki”, „kosynierzy”, „emigracja”, „maszyna parowa”, „kolej żelazna”, „statek parowy”, „silnik elektryczny”, „telegraf”, „fabryka”.

KLASA VI

Rozdział	Zagadnienia	Treści
Polska w XX w.	Polska niepodległa	Polacy podczas I wojny światowej. Rola Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego. Problem granic. Wojna polsko-bolszewicka. Sąsiedzi Polski.
	II Rzeczpospolita	Władza w II Rzeczypospolitej. Osiągnięcia II Rzeczypospolitej.
	Systemy totalitarne w Europie	Pojęcie „totalitaryzm”. Komunizm w Rosji. Nazizm w Niemczech. Sytuacja we Włoszech.
	II wojna światowa	Przyczyny wybuchu II wojny światowej. Wrzesień 1939 r. Wojna niemiecko-radziecka.
	Ziemie polskie pod okupacją	Ziemie polskie pod okupacją radziecką i niemiecką. Charakterystyka celów polityki niemieckiej i radzieckiej wobec Polaków. Katyń.
	Los ludności żydowskiej	Sytuacja ludności żydowskiej na ziemiach polskich. Holocaust. Zakładanie gett. Powstanie w getcie.
	Walka Polaków z okupantem	Polskie Państwo Podziemne. Formy oporu społeczeństwa polskiego pod okupacją. Armia Krajowa. Powstanie warszawskie – postawa żołnierzy i ludności cywilnej.
	Zakończenie II wojny światowej	Przystąpienie USA do wojny. Front wschodni. Drugi front w Europie. Upadek III Rzeszy. Koniec II wojny światowej. Konferencje Wielkiej Trójki – decyzje w sprawie polskiej.
	Polska Rzeczpospolita Ludowa	Powstanie PRL-u – granice i sąsiedzi. Odbudowa kraju ze zniszczeń wojennych. Przejęcie władzy przez komunistów. Zależność od ZSRR.
	Opozycja w PRL-u	Dyktatura partii komunistycznej. Protesty społeczne. Życie codzienne Polaków w czasach PRL-u.
	Upadek komunizmu w Polsce	Powstanie i działalność „Solidarności”. Lech Wałęsa. Porozumienia sierpniowe. Wprowadzenie stanu wojennego. Porozumienia „okrągłego stołu”. Upadek komunizmu.
Powstanie Unii Europejskiej	Świat po II wojnie światowej	Konferencje Wielkiej Trójki. Organizacja Narodów Zjednoczonych. „Zimna wojna” i wyścig zbrojeń. Powstanie NATO.

Rozdział	Zagadnienia	Treści
	Zjednoczona Europa	Konceptje zjednoczenia Europy na przestrzeni wieków. Przyczyny integracji europejskiej. Powstanie Unii Europejskiej – traktat z Maastricht.
	Unia Europejska	Organizacje Unii Europejskiej. Parlament Europejski. Symbole unijne: flaga i hymn Unii Europejskiej („Oda do radości”).
Współczesna Polska	Rzeczpospolita Polska	Położenie geograficzne. Podział administracyjny. Pojęcie „konstytucja”. Polskie konstytucje w przeszłości. Konstytucja z 1997 r.
	Władze Rzeczypospolitej	Pojęcie „władza”. Trójpodział władzy. Władze państwowe: parlament, prezydent, rząd i ich kompetencje. Wybory parlamentarne i prezydenckie.
	Obywatel państwa polskiego	Obywatelstwo. Prawa obywatelskie. Prawa osobiste i polityczne. Obowiązki obywatelskie.
	Prawa dziecka	Prawa dziecka. Konwencja Praw Dziecka. Rzecznik Praw Dziecka.
Problemy lokalne i globalne	Problemy mojego środowiska	Moja miejscowość i mój region – wybrane przykłady problemów środowiska.
	Najważniejsze problemy Polski	Demografia. Zmiany klimatyczne. Wytwarzanie energii. Wybrane przykłady problemów Polski.
	Globalizacja	Pojęcie „globalizacja”. Przyczyny globalizacji. Powiedzenie „świat stał się mniejszy”. Postęp a środowisko – wpływ techniki na środowisko naturalne i życie człowieka.
	Internet i inne media informacyjne XXI w.	Radio. Telewizja. Internet. Współczesne możliwości komunikowania się. Zalety i wady korzystania z mediów elektronicznych.
	Konflikty zbrojne	Przykłady konfliktów zbrojnych na świecie. Przyczyny i następstwa tych konfliktów.
	Prawa człowieka we współczesnym świecie	Wartości ogólnoludzkie. Prawa człowieka. Prawo do życia, do wolności, do własności. Konsekwencje praw człowieka. Obrona praw człowieka.
	Humanitaryzm	Organizacje humanitarne na świecie i w Polsce. Przykłady działalności tych organizacji.

Osiągnięcia ucznia po klasie VI

Uczeń:

- wie, jakie były najważniejsze przyczyny i skutki oraz daty graniczne I wojny światowej;
- potrafi wymienić czynniki, które wpłynęły na odzyskania przez Polskę niepodległości;
- potrafi odszukać informacje o roli Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego w odzyskaniu niepodległości;
- wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej i państwa sąsiadujące z Polską w tym okresie;
- charakteryzuje system władzy w II Rzeczypospolitej;
- wymienia największe osiągnięcia gospodarcze, kulturalne i polityczne II Rzeczypospolitej;
- charakteryzuje politykę Stalina, Hitlera i Mussoliniego;
- zna przyczyny wybuchu II wojny światowej;
- podaje przykłady bohaterskiej postawy Polaków podczas kampanii wrześniowej;
- wskazuje na mapie państwa, które zaatakowały Polskę we wrześniu 1939 r.;
- opowiada o sytuacji Polaków pod okupacją niemiecką i radziecką;
- zna cele polityki okupantów wobec ziem polskich;
- wie, co to były niemieckie obozy zagłady;
- wie, na czym polegała zbrodnia katyńska;
- zna cele polityki nazistów wobec Żydów;
- podaje przykłady eksterminacji Żydów w Europie;
- podaje różne przykłady walki Polaków z okupantem;
- opowiada o powstaniu warszawskim, zwłaszcza o postawie ludności cywilnej i żołnierzy;
- wskazuje na mapie państwa Wielkiej Trójki;
- opowiada o okolicznościach zakończenia II wojny światowej;

- zna najważniejsze postanowienia konferencji Wielkiej Trójki w sprawie polskiej;
- wskazuje na mapie granice PRL-u i państwa sąsiadujące;
- opisuje proces odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych i związane z tym przeskody;
- zna skutki przejęcia władzy w Polsce przez komunistów;
- opowiada o życiu codziennym Polaków w czasach PRL-u;
- opowiada o okolicznościach powstania NSZZ „Solidarność” i o skutkach jego działalności;
- zna okoliczności wprowadzenia stanu wojennego;
- zna skutki obrad „okrągłego stołu”;
- opowiada o wpływie wydarzeń w Polsce na upadek bloku komunistycznego w Europie;
- wie, czym jest Organizacja Narodów Zjednoczonych i NATO;
- zna najważniejsze etapy powstawania Unii Europejskiej;
- rozpoznaje i opisuje symbole Unii Europejskiej;
- wskazuje na mapie aktualne granice Polski i państwa sąsiadujące;
- opisuje podział administracyjny Polski;
- zna najważniejsze konstytucje w dziejach Polski;
- wie, na czym polega trójpodział władzy;
- wymienia organy władzy centralnej i władz samorządowych;
- wyjaśnia zakres władzy poszczególnych organów państwa;
- wymienia najważniejsze prawa i obowiązki obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- wie, co to jest Konwencja Praw Dziecka;
- wyjaśnia, czym zajmuje się Rzecznik Praw Dziecka;
- omawia zakres działań władz lokalnych;
- opowiada o sposobach powoływania władz lokalnych;

- wie, gdzie znajdują się siedziby władz lokalnych i wskazuje je na planie miejscowości;
- zna najważniejsze problemy współczesnej Polski;
- korzysta z różnych źródeł, by uzyskać informacje o problemach współczesnej Polski;
- zna i opisuje zjawisko globalizacji;
- wyjaśnia, co oznacza określenia „świat stał się mniejszy”;
- opisuje i ocenia wpływ techniki na środowisko naturalne i życie człowieka;
- zna pojęcie „media informacyjne”;
- opisuje współczesne możliwości komunikowania się;
- dostrzega zalety i wady korzystania z mediów informacyjnych;
- zna pojęcie „konflikt zbrojny”;
- podaje przykłady największych konfliktów zbrojnych w XXI wieku;
- wyjaśnia na wybranym przykładzie przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych;
- zna podstawowe prawa człowieka;
- zna formy obrony praw człowieka;
- wyjaśnia cele działalności organizacji humanitarnych;
- wymienia największe organizacje humanitarne i podaje przykłady ich działalności;
- opisuje zjawisko nędzy na świecie i wskazuje najważniejsze przyczyny;
- zna i posługuje się pojęciami: „niepodległość”, „traktat wersalski”, „bolszewizm”, „plebiscyt”, „dyplomacja”, „cud nad Wisłą”, „totalitaryzm”, „jednopartyjność”, „kult jednostki”, „terror”, „walka z opozycją”, „Polskie Państwo Podziemne”, „Armia Krajowa”, „Holokaust”, „opozycja antykomunistyczna”, „socrealizm”, „strajk”, „demonstracja pokojowa”, „kryzys gospodarczy”, „zimna wojna”, „wyścig zbrojeń”, „integracja europejska”, „konstytucja”, „prawa i obowiązki obywatelskie”.

V. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Metoda nauczania to strategia przekazywania wiedzy o świecie i kształtowania oczekiwanych umiejętności i postaw. Metody dydaktyczne nie są celem, ale narzędziem pracy i są skuteczne, jeśli są dopasowane do problemu. Możliwości psychofizyczne i percepcja uczniów w szkole podstawowej wymaga różnorodności metod i pomocy dydaktycznych stosowanych podczas zajęć.

Metody służące realizacji celów założonych w tym programie można sklasyfikować zgodnie z tradycyjnym podziałem w trzech grupach:

- metody oparte na słowie,
- metody oparte na obserwacji,
- metody problemowe, czyli gry dydaktyczne.

Spośród metod opartych na słowie najprzydatniejsze będą: opowiadanie, pogadanka, dyskusja i praca z książką.

Opowiadanie – to słowny opis zjawisk i wydarzeń prowadzony barwnym językiem gawędy.

Pogadanka – to najstarsza metoda dydaktyczna stosowana już przez Sokratesa. Polega na prowadzeniu przez nauczyciela rozmowy z uczniami przy pomocy pytań, na które uczniowie udzielają krótkich odpowiedzi. Nauczyciel powinien prowadzić rozmowę tak, aby osiągnąć założony na początku cel.

Dyskusja – to wymiana poglądów na określony temat. Wymaga ona przygotowania uczestników i ustalenia zasad, których powinny przestrzegać wszystkie dyskutujące strony.

Praca z książką – to bardzo często stosowana metoda, służąca zarówno poznawaniu nowych treści, jak i utrwalaniu już poznanych. Uczniowie mogą korzystać nie tylko z tekstu podręcznika, ale też z obudowy dydaktycznej podręcznika: ilustracji, map i pytań do nich, wykresów, pytań sprawdzających itp.

Wśród metod opartych na obserwacji najprzydatniejszy będzie pokaz.

Pokaz – to metoda polegająca na demonstracji uczniom określonych zjawisk lub przedmiotów. W przypadku lekcji historii i społeczeństwa mogą to być źródła historyczne materialne, infografiki, zabytki. Tę metodę najczęściej łączy się z innymi.

Niewątpliwie najbardziej atrakcyjne dla uczniów, ale jednocześnie najtrudniejsze dla nauczycieli, są metody problemowe, czyli gry dydaktyczne. Wśród nich dla uczniów

szkół podstawowych najbardziej odpowiednie będą: „burza mózgów”, symulacja, metaplan i analiza przypadku.

„Burza mózgów” – to metoda zespołowego tworzenia pomysłów w procesie podejmowania decyzji, poszukująca nowych rozwiązań przez uaktywnienie indywidualnych możliwości umysłowych. Umożliwia uczniom szybkie zgromadzenie wielu konkurencyjnych lub uzupełniających się propozycji rozwiązania problemu. Polega ona na zebraniu kilku lub kilkunastu osób w jednym pomieszczeniu, które mają przedstawić jak najwięcej pomysłów rozwiązania jakiegoś problemu. Może być stosowana jako element lekcji bądź metoda główna.

Symulacja – to metoda, dzięki której uczniowie uczestniczą w symulowanym wydarzeniu, odgrywając jednak role autentycznych bohaterów. Charakteryzuje się ona tym, że ma wyraźny związek z rzeczywistością lub wydarzeniami historycznymi. Daje możliwość swobodnej interpretacji roli przez ucznia, który został zapoznany z realiami symulowanych wydarzeń. Wymaga od uczniów dużej aktywności, znajomości odgrywanej sytuacji i wyobraźni.

Metaplan – to jeden ze sposobów prowadzenia dyskusji zwanej inaczej „cichą dyskusją”. Uczniowie, zamiast zabierać głos, zapisują swoje myśli na karteczkach, które umieszczają w przygotowanym na tablicy schemacie i w ten sposób tworzą plakat, który jest graficznym zapisem przebiegu dyskusji. Celem metody jest przeanalizowanie problemu i szukanie rozwiązania, choć jego znalezienie nie zawsze jest możliwe.

Analiza przypadku – to metoda badań i interpretacji określonych zdarzeń, wskazywania związków przyczynowo-skutkowych. Pozwala na głębsze, wieloaspektowe rozumienie badanej sytuacji. Jest to metoda szczególnie przydatna przy pracy z tekstem źródłowym.

VI. OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Sprawdzanie i ocena wiadomości oraz umiejętności uczniów jest integralną częścią procesu nauczania i jednym z najtrudniejszych elementów w pracy nauczyciela. W realizacji programu bardzo ważną rolę odgrywa ocena osiągnięć uczniów, ponieważ wystawione przez nauczyciela stopnie bądź komentarze opisowe mogą wspomóc realizację zakładanych celów. Nauczyciel oceniając, nie tylko poznaje stan wiedzy i umiejętności uczniów, może uzyskać również informację na temat efektywności własnej pracy czy skuteczności wybranych metod. Dzięki ocenie uczniowie mogą poznać własne możliwości. Ocena może także być motywacją do nauki oraz zachętą do rozbudzenia zainteresowania, co ma niewątpliwie korzystny wpływ na rozwój psychofizyczny. Ocena jest także informacją dla rodziców – dostarcza wiadomości zwrotnej o pracy „mocnych i słabych” stronach ich dziecka.

By ocenianie było efektywne, każdy nauczyciel powinien samodzielnie sformułować kryteria i wymagania na poszczególne oceny. Ważne jest, by zapoznać z nimi uczniów, tak by byli oni świadomi, jakie elementy ich pracy będą oceniane. Każda ocena powinna być bowiem obiektywna, rzetelna i jawna, czyli wystawiona zgodnie z ustalonymi kryteriami.

Ocenianie osiągnięć uczniów w szkole podstawowej powinno uwzględniać nie tylko wiedzę i umiejętności, ale także samodzielność, zaangażowanie i aktywność na lekcjach.

Sprawdzanie wiedzy i umiejętności uczniów oraz ich ocenianie powinno przybierać różnorodne formy.

Ocena prac pisemnych w formie:

- Prac klasowych – godzinnych pisemnych sprawdzianów poprzedzonych lekcją powtórzeniową z większej części materiału. Praca klasowa może mieć formę testu albo pisemnej odpowiedzi na kilka pytań.
- Krótkich zestawów pytań mających na celu sprawdzenie bieżącej wiedzy z ostatnich lekcji.

Ocena wypowiedzi ustnych w formie:

- Samodzielnych wypowiedzi na postawione przez nauczyciela pytania, które sprawdzają wiedzę i umiejętność jej prezentowania (w tym praca z mapą).
- Aktywnego udziału w lekcji.
- Udziału w dyskusji.

Ocena innych osiągnięć:

- Aktywności na lekcjach historii i społeczeństwa w proponowanych metodach kształcenia (dyskusja, analiza tekstów źródłowych, gry symulacyjne).
- Zainteresowania przedmiotem.
- Samodzielnej inicjatywy uczniów – przygotowanie dodatkowych informacji, materiałów.
- Udziału w konkursach szkolnych i pozaszkolnych.

Wymagania na poszczególne oceny szkolne powinien opracować nauczyciel na podstawie programu, wewnątrzszkolnego systemu oceniania, indywidualnej koncepcji dydaktycznej oraz potrzeb uczniów danego oddziału. Poniższe wymagania są więc jedynie propozycją opartą na zakładanych w programie osiągnięciach.

Osiągnięcia na ocenę dopuszczającą

Uczeń:

- zna podstawowe wydarzenia i postaci historyczne;
- potrafi opowiadać o wybranej postaci i wydarzeniu historycznym;
- nazywa źródła historyczne;
- rozpoznaje na ilustracjach rodzaje źródeł historycznych;
- zna sposoby ochrony źródeł historycznych i zabytków;
- posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego;
- przyporządkowuje daty wydarzeniom;
- odpowiada na proste pytania dotyczące tekstu źródłowego;
- przestrzega zasad pracy w grupie.

Osiągnięcia na ocenę dostateczną

Uczeń:

- potrafi wymienić główną przyczynę i główny skutek poznanych wydarzeń;
- opowiada o najważniejszych postaciach historycznych i wydarzeniach;
- opowiada o wpływie środowiska na życie ludzi w różnych okresach historycznych;

- czyta drzewo genealogiczne i inne schematy – odpowiada na proste pytania;
- na przykładach wskazuje związki teraźniejszości z przeszłością;
- oblicza upływ czasu pomiędzy wydarzeniami i umieszcza je na osi chronologicznej;
- wskazuje na mapie miejsca najważniejszych wydarzeń;
- przestrzega wspólnie ustalonych zasad pracy;
- formułuje pytania dotyczące omawianych treści.

Osiągnięcia na ocenę dobrą

Uczeń:

- omawia przyczyny i skutki omawianych wydarzeń;
- opowiada i samodzielnie pozyskuje informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych;
- analizuje schematy, plany, mapy i ilustracje, pozyskuje na nich informacje i tworzy krótkie wypowiedzi;
- pozyskuje informacje z różnych źródeł informacji;
- na przykładach dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością;
- poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami;
- przedstawia własne stanowisko;
- planuje pracę własną i grupy;
- bierze udział w dyskusji.

Osiągnięcia na ocenę bardzo dobrą

Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny i skutki omawianych wydarzeń;
- dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością;
- ustala następstwo chronologiczne wydarzeń;
- analizuje tekst źródłowy, stawia pytania do tekstu;
- zna i posługuje się pojęciami związanymi z poruszaną problematyką;

- analizuje wydarzenia historyczne i współczesne, stawia pytania dotyczące skutków i przyczyn;
- przedstawia własne stanowisko, dobierając argumenty;
- samodzielnie selekcjonuje informacje pozyskane z różnych źródeł;
- przedstawia własne stanowisko i próbuje je uzasadnić.

Osiągnięcia na ocenę celującą

Uczeń:

- posiada wiedzę i umiejętności przekraczające wymagania programowe;
- uczestniczy w konkursach wiedzy historycznej;
- wykorzystuje środki informacji, celowo gromadzi i prezentuje zdobyte wiadomości;
- angażuje się w szkolne działania związane z historią – przygotowuje dodatkowe materiały, prowadzi gazetkę, współpracuje z nauczycielem przy organizowanych w szkole konkursach.

